

sv. Václava", v kateri brezimni pisatelj dra. Palacky-a in vse deležnike svečanosti prav pobalinsko psuje. Palacky na to odgovarja tako-le: „Vprašam prvič: S kakošno pravico se rabi že iz začetka izraz: „Reakcionarna (mračnijaška) procesija“? Vsaj procesija ni bila poglavitna stvar, marveč le del svečanosti, h kateri so bili povabljeni in so tudi prišli prijatelji napredka kakor tudi reakcije. Da bi pa svečanost v spomin ustanovljenja Praške škofije in torej tudi spomin obstanka duhovskega stanu sam ob sebi reakcionarna prikazen bila, ta misel je tako neumna in brezglavna, da se pametnemu človeku prisojati ne more. Le nevedneži namreč tega vedeti ne morejo, da je pri nas kakor povsod napredek v izobraženju in omiki skoz stoletja v ozki zvezi s cerkvenimi napravami bil; kar je v umetnosti in književnosti na svetlo prišlo, to so iz prva ustvarili učenci onih šol, ktere je ustanovilo in vodilo duhovenstvo, kakor se je tudi Praško vseučilišče rodilo v naročju cerkve, kateri torej le napadne glave reakcije očitati zamorejo.“

Potem pobija liberalcev smešni ugovor, češ, da je med Praškimi škofi in duhovniki tudi nevednih bilo. „Iz tega, da je v kaki družbi tudi nekoliko slabih, sklepati, da je vsa družba za nič, je greh zoper zgodovino kakor zoper zdravo pamet. Po tem takem bi morali dosledno ves človeški rod obsoditi, ker je v njem hudobnežev bilo, jih je in bo. Torej sem popolnem prepričan, da je — kakor sploh krščanska cerkev povsod — tako tudi posebno katoliška na Českem ves čas svojega obstanka brez vse primere več dobrega kakor hudega storila.“

„Kdor je“ — tako sklepa Palacky — „Narodne liste“ in njim enake novine bral, se je moral silno zavzeti, kako da se tukaj ne le proti katoliški cerkvi, marveč proti vsemu krščanstvu postopa, kakor da je vse karkoli je krščansko, hudobiji zapadlo, ter bi naši duhovniki skoz in skoz reakcionarji (nazadnjaki), mračnjaki in sovražniki českega naroda bili, in kakor da je neverstvo in brezbožnost slava človeškega uma in človeške modrosti.“ —

Slednjič imenuje popisani liberalizem „izrodek razbrdanih strasti, napad na svobodo človeške vesti; razuzdan, brezobziren terorizem in fanatizem.“ Tako slavni učenjak in protestant Palacky.

Kdor prebira „Narod“, kakor ga žalibog mi brati moramo, bo našel v tem Palacky-evem popisu potezo za potezo načrtan liberalizem, kakor se v tem listu plazi in ljudi zoper cerkev in duhovenstvo ščuje. V srce pa mora posebno domoljuba boleti, ako čita članek v listu od dne 26. okt. Pisatelj išče vzrokov nesrečnemu uspehu volitev v mestih na Kranjskem. Vsak pameten človek vidi očitno resnico, da je nesrečnemu uspehu največ kriv obžalovanje vreden razpor med verno in brezversko stranko na Slovenskem, katera —

bodi Bogu hvala — ni mnogobrojna, ima pa po nesreči pri liberalnem listu vredništvo, ki je polno sovraštva proti cerkvi in krščanstvu sploh. Zatorej mu tudi ni mogoče, delati na pomirjenje, na sporazumljenje, marveč hoče nadaljevati strastni boj „bis aufs Messer“.

Žalosten dokaz temu je ravno oni članek, v katerem neki zares fanatičen pisatelj naravnoč odpač od katoliške cerkve zagovarja. Ravšarju ugaja nesrečen razpor, ki naj po njegovih zmedenih mislih traja naprej. Zakaj? „Ker nečemo služiti za sredstvo krvavej evropske reakcije (puhla fraza), ker nečemo biti členi one verige, s katero namerava klerikalni in „legitimistični“ fanatizem udušiti kulturo našega veka (puhle fraze). Spominjali smo se, da je bil naš narod (laž, le prav mali del ljudstva) že pred tremi stoletji (namreč za čas luteranskih homatij) energično otresejare cerkveni (si je pa nadeval posvetnega), predno mu ga niste jezuitska predrznost in Ferdinandov krvavi despotizem zopet naložili.“ — Potem naznanja sklep, da laži-liberalizma nikar popustiti, z besedami Lutrovimi: „Hier steh ich und kann nicht anders, so wahr mir Gott helfe!“ Ker je uredništvo to izjavo kot glavni članek razglasilo, je to tako rekoč mladoslovenski program za prihodnji čas. Teda grozovladje, boj, sovražstvo, bratomorsko divjanje tudi zanaprej? Bog in vsi pošteni Slovenci bodo skrbeli, da se bodo temu divjemu hujskanju tla spodmaknila.

## Gospodarske stvari.

### Lunin upliv na rastline.

Kmetje, gozdnarji in vrtnarji vedó iz skušnje, da lunina (mesečna) svetloba ni brez vsega upliva na rastline; ravno tako vedó tudi vsi učenjaki, da je padanje in naraščanje morja (pritok in odtok), razprostiranje in pomanjšanje krofa pri ljudeh, mirno in razdraženo stanje norih, delavnost mesečnjakov („koje luna trka“) in še veliko drugega v naravi odvisno od rastenja ali odjemanja lune.

Dokazano je tudi:

1. da imajo pri narasli luni vsa drevesa več soka — kakor pa, če luna odjemlje;
2. da ravno iz tega vzroka pri narasli luni posekana drevesa se jako po malem morejo sušiti; v tem času posekani les tudi črvi posebno radi jedó;
3. lestvica, ki je narejena iz lesa, posekanega o mladi luni, je dokaj ložja in bolj trpežna — kakor taka, ki je narejena iz lesa o šipu posekanega;
4. vse drevesne rane, ki se naredijo, ko luna odjemlje, se hitreje in bolj zacelijo, kakor pa take, ki se o polni luni naredijo;
5. vrbovje, ki se poreže o mladi luni, je šibkejšje — kakor pa tako, ki je porezano o

- polni luni; vzrok temu je nakupičen sok v mladikah;
6. o narasli luni obrezane vinske trte začnejo hitro vodeneti, t. j. sok se jim odteka;
  7. drevesa se v jako mrzlih zimah o šipu razpokajo;
  8. jesensko drevesno sadje, ki o polni luni z drevesa pade, začne hitreje gnjiti;
  9. zelenjava, vsejana o polni luni, hitreje raste in je bolj trpežna, kakor pa o mlaju vsejana; kumare (murke), bob, grah o začetku močno cvetejo, pa ne dobé kmalu sadja;
  10. o mlaju cepljena drevesca se ne posušijo tako rade, popred začnejo mladike poganjati, kakor pa taka, ki so cepljena o polni luni, od katerih vrtnarji pravijo, da se v soku zadušé;
  11. vspeh okuliranja (ko se z očesom cepi) je vedno boljši pri narasli luni;
  12. retkev, korenje, pesa in druge korenjske rastline preveč v pirje zrastejo in imajo tenke korenine, ako se pri narasli luni sejejo;
  13. vse rastline, ki izrastejo iz semena, vsejanega o mlaju, manj časa živé; tedaj so zarana zrele, dobijo krepke korenine in imajo izvrstno seme ali sadje.

Po tem naj bi se vsi kmetje ravnali. To sicer ni vedno lahko, ker včasih tudi rado vreme nagaja. Vender naj se gleda na to, da se drevesa ne sekajo o narasli luni, naj se že potrebuje za tesianje ali za kurjavo. Previdni kmetje se ravnajo vedno po tém.

Ob reki Reni vsi vinčarji obrezujejo vrbe in vinske trte, ko luna začne odjemati.

**Izvažanje žita iz Rusije.** Odkor je Rusija svojo železniško mrežo bolj razpela in proti Turčiji in podonavskim pokrajinam raztegnila, se je izvažanje ruskega žita tako močno povzdignilo, da je Rusija iz vseh evropskih in tudi iz angleških tržišč žita spodrinula. Tako se tudi na Ogerskem in Hrvaškem več kruha iz ruske kakor pa iz ogerske alj banatske pšenice povžije. Od l. 1861 do 1872 se je vsako leto več žita iz Ruskega izvozilo, in se bo še bolj, kadar Rusija vse svoje železnice dovrši. „Pest. Lloyd“ je razglasil statističen pregled žitnega izvažanja, iz katerega se vidi, da je leta 1869 za 86.9 milijonov rubljev (1 rubelj = blizo 1 gld. 60 kr.), leta 1870 za 160 mil. rubljev, l. 1871 za 182.9 mil. rubljev, v 10 letih (1861—1872) za 100 milijonov rubljev žita iz Rusije bilo izvoženega. Tako beremo v „Zagr. gosp. listu.“ Slaba torej kaže za avstrijska žita, ker ne bodo pridelovalci mogli z ruskim žitom konkurirati, ako se davki in gospodarski stroški v Avstriji izdatno ne pomanjšajo. Toda avstrijsko-ogerski liberalizem tega ne bo storil.

Nekaj za sadjerejce. Če nastopi zarano spomlad, so posebno zarana drevesa v veliki

nevarnosti, da jih spomladanski mraz dobi in poškoduje. Da se temu kolikor mogoče v okom pride, treba rast nekoliko zadrževati. To se pa doseže teko-le: Kedar jeseni zemlja dobro premrzne, se pokrije blizo  $\frac{1}{2}$  čevlja na debelo z listjem alj gnojem alj z drugo tenko nasteljo. To drži dalje zmrzlino in zadržuje za nekaj časa prerano brstenje v spomladi. Ne škoduje pa tudi čisto nič cvetenju in zorenju sadu, ker potem, ko nevarnost mine, toliko hitreje vse napreduje, in če tudi nekaj kasneje dozori, dobiš vsaj vendar nekaj.

**Vspeh trgatve.** — Trgatev v Haložah je dokončana. Letina je srednja bila; toča in smod sta kriva. — Mošt je prav slaček od 5° do 13° — zarez —; pa tudi močen. Na Leskovci se je neka kuharica v pivnici zadušila; pri sv. Barbari so 22. t. m. pokopali Fr. Dominika, izza Ptuja doma, ki je od mošta premagan z voziča pod kolo padel. Enakih nesreč bo še več, ker je žalibog premnogo vinskih bratov, ki ne vedó, kedaj da je zadosti. Kupci iz Zgornje Štirske so jako segli po moštu in že skoro vsega pograbilí za 100 do 130 gld. štrtinjak; lepa pomoč za naše kraje, kder nam žita pomenjuje.

Trgatev in Ljutomerskih in bližnjih gorica je večidel končana, le večji posestniki še berejo. Po kvaliteti in kvantiteti se sme letošnja bratva dobra imenovati. Poprek je dalo lansko vedro letos polovnjak, če niso gorice popolnoma zanemarjene. Cena je od 90 na 130 gld. nenadama poskočila, kar so se Gornještirski kupci pri nas prikazali; mešetarji seveda nevedneže sleparijo in ciganijo, češ, da letošnje vino ne bo kaj prida ter ga po 60, 70, 80 gld. dnes kupujejo, jutri pa po 120—130 gld. prodavajo. — Ljudje! bodite pametni in potrpite z moštom; dobra kaplica se prav lahko dobro proda.

## Dopisi.

**Iz Savinske doline** 26. okt. (Pošteni in nepošteni volilci.) Spomniti moram vse drage bralce „Slov. Gospodarja“, poštenih kmetov, kateri so za preč. g. Kosarja trdno stali kakor stojé trdno Solčavske strme goré: Radoha, Olšova, Rinka, Ostrica in druge, katerih nobena burja premakniti ne more.

Ti možje so bili: Jur Robnik ali Logar v Solčavi, katerega ima Vošnjak med svojimi priporočitelji, ki je pa rekel, da za celi svet njega ne voli; Prek in njegov tovarš v Lučah, vsi Ljubenci; Žmavec v Bočni in njegovih 6 tovaršev pri Gornjemgradu; Kočevar in njegovi 3 tovarši na Paki, Boštjan Bohinc in tovarši v Braslovčah; 20 volilcev iz Soštanja, volilci na Dobrni, Jamnik in 3 tovarši pri Novicerkvi; Vratarič in 3 tovarši v Vojniku, ne pa Kožuh in Stožir; 3